AK PARTİ
EKONOMİ İŞLERİ BAŞKANLIĞI

MERKEZ BANKASI DİJİTAL PARA BİRİMİ GELDİ: CÜZDANINIZ İÇİN YARIŞI KİM KAZANACAK?

Sayın Nihat ZEYBEKCİ
Eylül 2025

MERKEZ BANKASI DİJİTAL PARA BİRİMİ GELDİ: CÜZDANINIZ İÇİN YARIŞI KİM KAZANACAK?

YÖNETİCİ ÖZETİ

Dünya genelinde merkez bankaları dijital paraları (CBDC) finansal sistemleri modernize etmenin ve stratejik avantaj sağlamanın aracı olarak konumlandırıyor.

Çin, 2014'te başlattığı Dijital Yuan ile 260 milyon kullanıcıya ulaşmış ve 250 milyar doları aşan işlem hacmi gerçekleştirmiştir; programlanabilir para özelliği sınır ötesi ticarette SWIFT'e alternatif sunmaktadır.

Bahamalar 2020'de Sand Dollar ile kırsal bölgelerde bankacılık erişimi sağlarken, Nijerya'nın eNaira'sı nüfusun %1'inden azı tarafından aktif kullanılmaktadır.

Dijital Euronun hedefi, AB'nin ödeme sistemlerinde ABD kart şirketleri ve Çin teknoloji devlerine bağımlılığını azaltmaktır.

Avrupa Merkez Bankası, Dijital Euro'yu 2026'ya kadar pilot aşamaya taşımayı planlamakta, küçük ödemelerde anonimlik ve büyük işlemlerde kimlik doğrulama sağlayan hibrit bir sistem tasarlamaktadır.

ABD, Hamilton Projesi ile Merkez Bankası Dijital Para Birimi (CBDC)'yi test etmiş, Hindistan ise 2022'de dijital rupi pilotlarını onlarca şehre yaymıştır.

Merkez Bankası Dijital Para Birimi (CBDC)'ler sadece finansal inovasyon değil, aynı zamanda küresel güç dengeleri için de kritik öneme sahiptir; 2030'a kadar merkez bankalarının %80'inin Merkez Bankası Dijital Para Birimi (CBDC) test etmesi beklenmektedir.

1. Çin: Amansız İlk Hareket Eden

Çin, 2014'te başlattığı çalışmalarla Merkez Bankası Dijital Para Birimi (CBDC) alanında öncüdür.

Dijital Yuan (e-CNY), 260 milyondan fazla kullanıcıya ulaşmış, 250 milyar doları aşan işlem hacmi gerçekleştirmiştir.

Programlanabilir para özelliği, hedefli sosyal yardım ödemeleri ve sınır ötesi ticaret işlemlerinde SWIFT'e alternatif bir altyapı yaratmaktadır.

Çin'in hedefi yalnızca iç ödeme sistemini modernize etmek değil, aynı zamanda jeopolitik etki alanını genişletmektir.

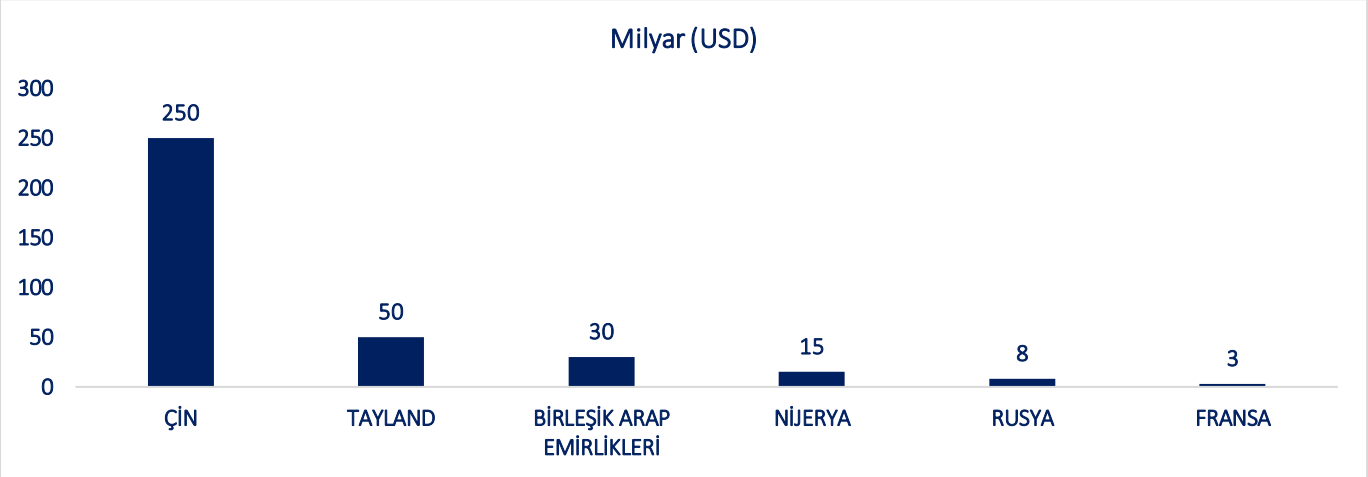

Şekil 1. Merkez Bankası Dijital Para Birimi (CBDC) İşlem Hacmi, Çeşitli Ülkeler, 2021-2023 Tahminleri

2. Bahamalar: Bitiş Çizgisini İlk Geçen Ülke

Bahamalar, 2020'de Sand Dollar'ı başlatarak Merkez Bankası Dijital Para Birimi (CBDC) çıkaran ilk ülkelerden olmuştur.

Sand Dollar, 2020'de 700 ada ve kayalığı kapsayan bölgede bankacılık erişimini sağlamak amacıyla devreye alınmıştır. Basit bir mobil cüzdan sayesinde, fiziksel banka şubelerinden uzak yaşayan bireyler dahi güvenli biçimde tasarruf edebilmekte ve harcama yapabilmektedir.

Amaç, kırsal bölgelerde banka şubelerine erişimi olmayan vatandaşlara finansal hizmet sunmaktır.

Kullanım yaygınlığı sınırlı olsa da devlet ödemeleri ve özel sektör entegrasyonu ile kademeli olarak artmaktadır.

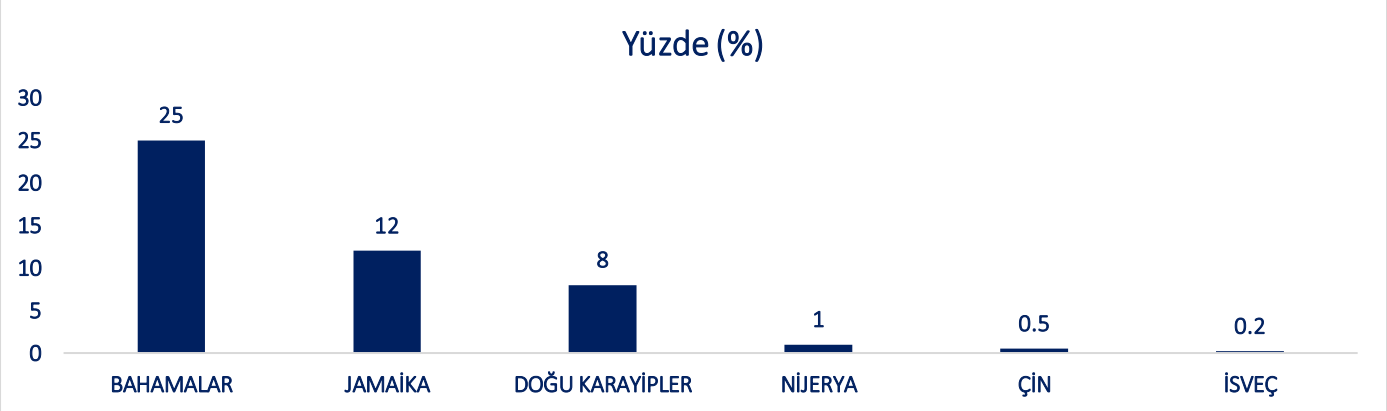

Şekil 2: Merkez Bankası Dijital Para Birimi (CBDC) Benimseme Oranı (% Nüfus), Çeşitli Ülkeler, 2022-2023 Tahminleri

3. Nijerya: Umutlar Dirençle Karşılaşıyor

Nijerya, 2021'de eNaira'yı piyasaya sürmüş, ancak nüfusun %1'inden azı aktif olarak kullanmaktadır.

Nijerya'nın eNaira'sı nakit bağımlılığının azaltılması, vergi gelirlerinin artırılması, ödemelerin hızlandırılması için devreye alınmıştır.

Hükümet, nakit çekim limitleri getirerek CBDC kullanımını teşvik etmeye çalışsa da halkın güven eksikliği önemli bir engeldir. Genç nüfusun yoğunluğu ve dijital cüzdan kullanımındaki artış, uzun vadede potansiyel oluşturmaktadır

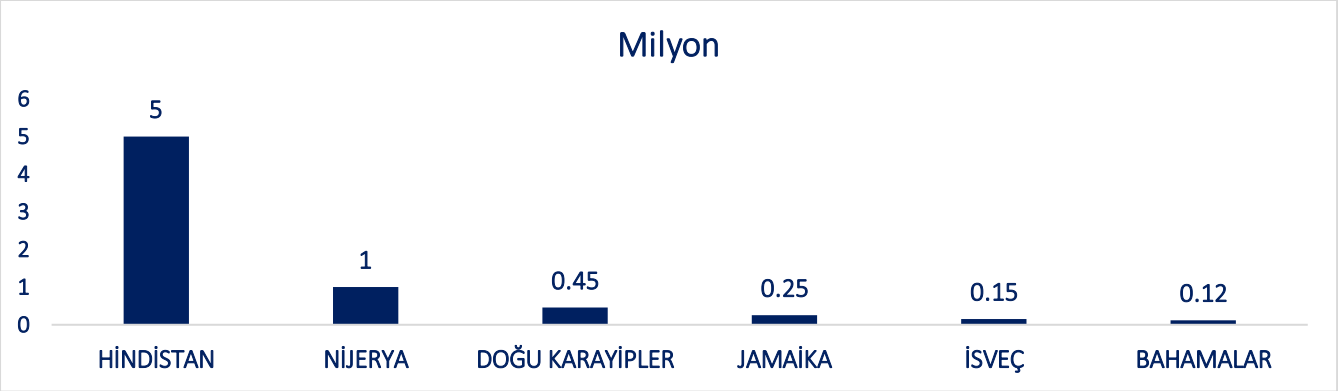

Şekil 3: Merkez Bankası Dijital Para Birimi (CBDC) Aktif Cüzdanlar (Milyon), Çeşitli Ülkeler, 2022-2023 Tahminleri

4. Avrupa: Dijital Euro'nun Tasarımı

Avrupa Merkez Bankası (ECB), dijital euro projesini dikkatle tasarlamaktadır. 2026'ya kadar pilot aşamaya geçilmesi hedeflenmektedir.

Küçük ödemelerde anonimlik, büyük işlemlerde ise kimlik doğrulama ile hibrit bir yapı planlanmaktadır.

Dijital euronun hedefi, AB'nin ödeme sistemlerinde ABD kart şirketleri ve Çin teknoloji devlerine bağımlılığını azaltmaktır.

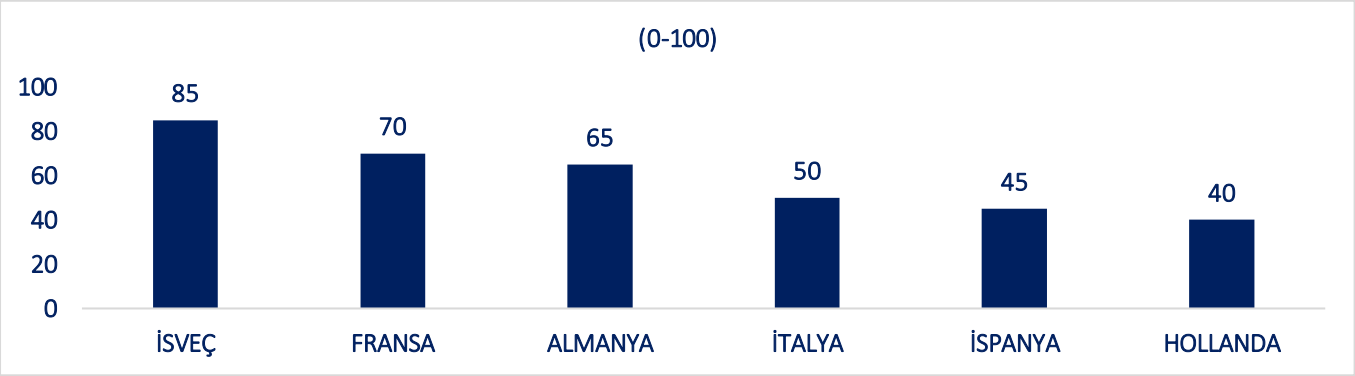

Şekil 4: Merkez Bankası Dijital Para Birimi (CBDC) Hazırlık Endeksi (0-100), Çeşitli Avrupa Ülkeleri, 2023

5. Amerika Birleşik Devletleri: İstekli Olmayan Dev

ABD, Hamilton Projesi ile Merkez Bankası Dijital Para Birimi (CBDC)'nin teknik olarak çalıştığını kanıtlamış olsa da siyasi ve toplumsal bölünmeler nedeniyle temkinli ilerlemektedir.

Destekçiler dijital doların küresel rekabet gücünü koruyacağını savunurken, karşıtlar gözetim risklerine dikkat çekmektedir.

Fed şimdilik özel sektör stabilcoin'lerine alan açarken, dijital doların olası küresel benimsenmesi diğer girişimlerin önüne geçebilir.

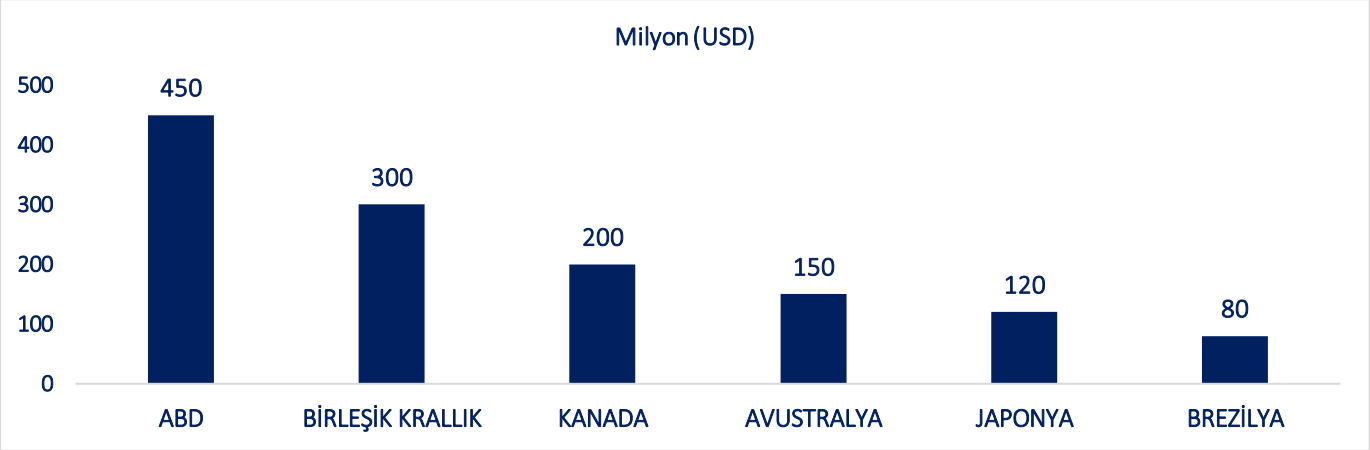

Şekil 5: Tahmini CBDC Ar-Ge Yatırımı (Milyon ABD Doları), Seçili Ülkeler, 2023

6. Hindistan: Ölçek Testi

Hindistan, 2022'de dijital rupi pilotlarını başlatmış ve kısa sürede onlarca şehre yaymıştır.

UPI ödeme sistemi ile entegrasyon kritik bir zorluktur.

Ancak Merkez Bankası Dijital Para Birimi (CBDC)'nin devlet destekleri ve sosyal yardımlarda kullanılması, dolandırıcılığı azaltma ve maliyetleri düşürme potansiyeli sunmaktadır.

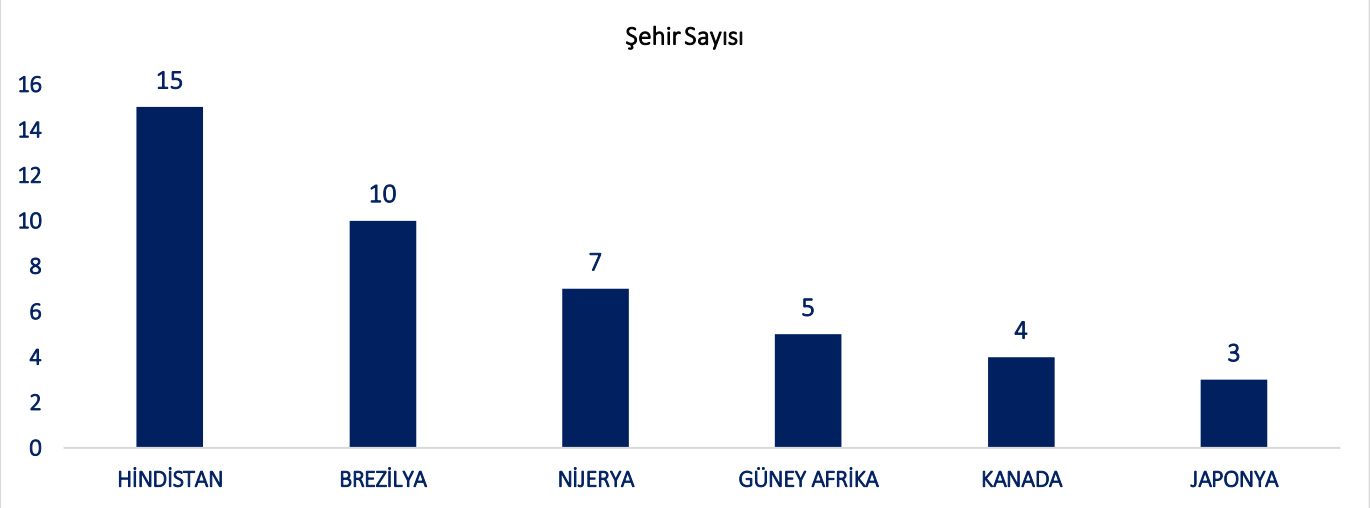

Şekil 6: Merkez Bankası Dijital Para Birimi (CBDC) Pilotlarındaki Şehir Sayısı, Seçili Ülkeler, 2023

7. CBDC'ler ve Küresel Güç Oyunları

Merkez Bankası Dijital Para Birimi (CBDC)'ler yalnızca finansal inovasyon değil, aynı zamanda küresel güç dengelerinin bir parçasıdır. Çin, ABD, Avrupa ve gelişmekte olan ülkeler farklı motivasyonlarla Merkez Bankası Dijital Para Birimi (CBDC) projelerini yürütmektedir.

Çin ticaret ağı için, Avrupa egemenlik için, ABD rezerv para statüsünü korumak için, gelişmekte olan ülkeler ise finansal kapsayıcılık için Merkez Bankası Dijital Para Birimi (CBDC)'leri kullanmaktadır.

2030'a kadar merkez bankalarının %80'inden fazlasının CBDC test etmesi beklenmektedir.

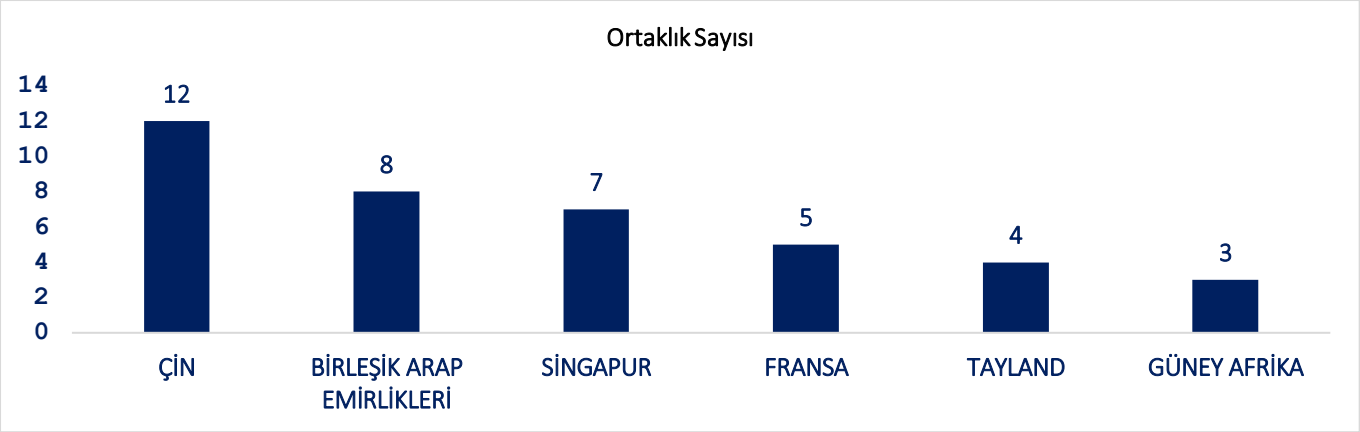

Şekil 7: Sınır Ötesi Merkez Bankası Dijital Para Birimi (CBDC) Ortakları, Seçili Ülkeler, 2023